

sám dodává, možná se to nepodaří, protože jeden z důvodů opuštění této činnosti byla jeho obtížnost. Mladí lidé nechtěli na pastvu, vydělávat si a žít jinak je pro ně výhodnější.

Kniha nutí čtenáře zamyslet se nad jedním z příznaků globálního světa – mizení nemoderních kultur. Jakou cenu má víra v tradice v proměněném lese? V případě Mansů je totiž evidentní, že preindustriální kulturní zvyklosti jsou vázány v ekologii neporušené tajgy. Ochrana kulturní diverzity je přímo spjatá s ochranou biodiverzity.

Na textu oceňuji přiznané vnímání všemi smysly. Je to jeden z klíčových aspektů subjektivity antropologického výzkumu. Čtenář se prostřednictvím badatelova přiznaného tělesna lépe seznámí s materialitou zdejšího života – jak se zde bydlí a spí, jaký je snůh při přesunu na dřevěných lyžích z jedné osady do druhé, jak

se loví spící medvěd a jak se pak jí, co a jak moc se pije. Jak již bylo řečeno, levé stránky knihy jsou zasvěceny prožívání „žití jako Mans“, ale i žití jako Tomáš Boukal. Promýšlí zde, co četl a jaký si na základě toho utvořil na vše, co vidí, názor. Kniha jakoby ztrácela ke konci na síle. Jako kdyby se autor v terénu nepatrně ztratil – ztratil svou vlastní identitu, vysál jej postoj místních, pohyb ve sněhu či všudypřítomné popíjení technického lihu.

Po formální stránce by knize pomohla lepší korektura. Mapy jsou často špatně čitelné. Ojedinele (např. s. 57 či 71) větám chybějí slovesa a vypadají jako zhuštěné zápisky, jindy zde najdeme překlapy. Takový prvek sice dodává textu na autenticitě, ale v takovém případě by byl vhodný pro použití na levé – poutní straně knihy.

Jana Krčmářová (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Alena Kalinová – Pavlína Lesová – Pavlína Komínková (ed.), Příběh keramiky z Olomučan. Muzeum Blanenska, Blansko 2017, 151 s.–

Nová publikace, na níž se rozhodující měrou podílela Alena Kalinová, přední odbornice na problematiku lidové a zlidovělé keramiky (mj. na habánskou a posthabánskou tvorbu), je věnována keramické továrně v Olomučanech na okrese Blansko, která na přelomu 19. a 20. století náležela k nejvýznamnějším podnikům svého druhu v rámci celé rakousko-uherské monarchie. Olomučanské výrobky, které v současnosti patří k vyhledávaným

sběratelským artefaktům, byly u nás přitom ještě před pár desítkami let napolo zapomenuty. Přestože část výrobků byla určena lidovým vrstvám, odborníci z řad etnografů preferovali rukodělné výrobky a továrně vyráběné zboží obvykle opomíjeli. Nákladnější olomučanské produkty, jejichž odběratelé se rekrutovali z vyšších společenských vrstev, si pak ze strany uměleckých historiků a muzejníků vysloužily nejčastěji nálepku umělecky nenáročné

tvorby, popřípadě výtvarného kýče. *Příběh keramiky z Olomučan*, jež doceneňuje reálný význam továrny v českém kontextu, navazuje na jedinou publikaci z roku 1968 věnovanou zdejší keramice a především na stejnojmennou výstavu uspořádanou v roce 2016–2017 Muzeem Blanenska.

V úvodu knihy nastiňuje autorka vývoj výroby keramiky v regionu a podává historii továrny v Olomučanech. Ta byla téměř od svých počátků v polovině 19. století spjata s rodem Schützů (Karel Schütz a jeho synové Arnold a Ludvík). Z finančních důvodů byla rodina nucena vzdát se vlastnictví závodu na počátku 20. století. Její nástupci pak museli v roce 1909 ukončit výrobu druhdy proslulé jemné keramiky. Pokračující produkce obkladaček a kachlových kamen, která se přenesla na práh 20. let 20. století, pak de facto dosáhla již jen nepatrného významu.

Jádro publikace představuje kapitola *Výrobní profil továrny v Olomučanech u Blanska*. Za pomoci bohaté obrazové přílohy je zdejší zboží, které je kvalifikováno jako bělostřepá pórovina či bělnina, rozčleněno na dva základní okruhy.

Prvním typem výrobků továrny Schützů bylo tzv. selské nádobí, jehož tvarosloví i výzdobné prvky vycházely z lidových zdrojů. Na rozdíl od užitkové funkce lidové keramiky však měla většina těchto výrobků převažující dekorativní funkci. Část artefaktů je zdobena barevně střídavým motivem vinných úponků, plodů a listů. Různorodější (a místy až křiklavě barevný) je květinový dekor, k jehož centrálním prvkům náleží světle červená růže doplňovaná např. poupaty a květy kopretin, pomněnek, lístky, úponky a dalšími dekorativními prvky. Toto zboží, rozšířené především v lidovém prostředí, se v továrně vyrábělo až do počátku 20.

století bez výraznějších změn, přičemž v doznívání jeho obliby sehrálo jistou roli svérázové hnutí. (K neobyčejně zajímavým poznatkům patří údaj autorky, že část této keramiky, zvláště koutní hrnce, si v regionu uchovala obyčejovou funkci až do 80. a 90. let 20. století.)

Zcela odlišný charakter mělo exkluzivnější keramické zboží určené zákazníkům z měšťanských a šlechtických vrstev, autorkou označené jako tzv. keramika slohového proudu. Tento okruh reagoval na vývoj slohového umění a byl primárně ovlivněný historizujícími styly druhé poloviny 19. století, zvláště neorenesančním výtvarným projevem, a ranějším stadiem secesního slohu, tzv. florální secesí. Sortiment výrobků byl různorodý. Obsahoval jak užitkové předměty (nápojové, jídelní či toaletní soupravy, květináče, kalamáře apod.), tak výsostně dekorativní artefakty (mj. keramické plastiky a předměty napodobující zvířata či přírodní útvary). Příznačnými se staly dekorativní reliéfně zdobené závěsné talíře s krajinnými vedutami (např. pohledy na Karlštejn, Pernštejn, zříceninu nedalekého Nového Hradu či Macochu) a dále se zvířecími a florálními motivy.

Závěrečné kapitoly monografie se věnují zvláště pobočce blanenské továrny v Libojicích u Celje, kde výroba v modifikované podobě přetrvávala do současnosti, sbírkám olomučanské keramiky a firemním značkám.

Od většiny publikací věnovaných keramice se práce odlišuje zřetelným etnologickým pojetím. To se odráží zejména v kapitole *Sociální poměry v keramické továrně a její vliv na život v Olomučanech na přelomu 19. a 20. století*, v níž se autorka zabývá skladbou zaměstnanců, jejich pracovním zařazením, způsoby

distribuce továrního zboží a vlivu, jaký měl provoz na lokalitu po sociální a kulturní stránce. Z národopisného hlediska je neméně podnětná kapitola *Lidoví malíři* věnovaná malířům keramiky zaměstnaným v továrně. (Jméno insitního autora Gustava Růžičky je přitom zájemcům o problematiku lidové výtvarné kultury známo ze starší literatury, publikace však o tomto tvůrci podává prozatím nejkompexnější souhrn informací.) Kniha navíc využívá prameny etnologické povahy, např. vzpomínky pamětníků. V textu neschází ani zhodnocení továrenských produkce z hlediska dopadu na estetické cítění nejširších lidových vrstev, její

návaznosti (a zpětného vlivu) na lidovou rukodělnou produkci, stručná charakteristika odběratelského zázemí a obdobné postřehy.

Odbornou úroveň publikace navíc navyšuje fakt osobní zainteresovanosti Aleny Kalinové, která se se problematikou olomučanské továrny zabývá dlouhodobě, a to již od doby svých studií. Díky tomu mohla obohatit obrazovou přílohu o cenné doklady a fotografie ze svého soukromého archivu a zároveň přinést řadu informací získaných od respondentů přímo v dané lokalitě.

Luboš Kafka (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Hans-Jörg Uther, Deutscher Märchenkatalog. Ein Typenverzeichnis, Waxman, Münster–New York 2015, 757 s.–

Hans-Jörg Uther patří bezesporu mezi nejvýznamnější současné folkloristy v Evropě. V letech 1969–1973 vystudoval postupně v Mnichově a poté v Göttingenu národopis, germanistiku a historii a již od roku 1971 se začal podílet na realizaci vpravdě mamutího projektu *Enzyklopädie des Märchens* (Encyklopedie pohádky), až se o dva roky později stal jejím redaktorem. V roce 1980 obhájil disertaci *Behinderte in populären Erzählungen* (Postižení v populárních vyprávěních). Poté pracoval řadu let na univerzitě v Göttingenu a pak v Essenu. Tam od roku 2000 působil až do svého odchodu do důchodu jako mimořádný profesor germanistiky a literární vědy.

Středem Utherova vědeckého zájmu se brzy staly lidové pohádky, především

německé, o nichž publikoval celou řadu odborných článků a publikací a již od roku 1988 spolupracoval s oborovým časopisem *Fabula*. V roce 1993 se stal řádným členem *Folklore Fellow* Finské akademie věd. V letech 1996 až 2004 vydal dvě zásadní edice *Pohádek bratří Grimmů*. Jinou velmi důležitou prací byla jeho důkladná revize soupisu pohádkových syžetů svých předchůdců Anttiho Aarnea a Stitha Thompsona, kterou publikoval pod názvem *The Types of International Folktales I, II, III*. (v rámci edice FFC jako č. 284, 285, 286) v roce 2004. Za svou bohatou vědeckou i popularizační činnost byl také několikrát oceněn, zmínit můžeme *Evropskou pohádkovou cenu* (Europäischer Märchenpreis), kterou